

УДК 351

Філіппова Вікторія Дмитрівна

доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету,
кандидат економічних наук, доцент

Топалова Ельзара Халілівна

професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету,
кандидат наук з державного управління, доцент

**РОЗВ'ЯЗАННЯ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
ЩОДО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

Анотація. У статті розкрито сутність системи педагогічної освіти й запропоновано алгоритм розв'язання завдань державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти. Доведено, що державна політика в цій сфері потребує тісної інтеграції з усіма процесами реформ у державі. Насамперед це оперативне вирішення завдань розвитку системи педагогічної освіти з урахуванням викликів модернізації та глобалізації в усьому світі.

Ключові слова: державна політика, розвиток, система педагогічної освіти.

Filippova Viktoria, Topalova Elzara. The decision of tasks of the state policy of development of system of pedagogical education

Annotation. In article the essence of system of pedagogical education is opened and the algorithm of the decision of tasks of a state policy of development of system of pedagogical education is offered. It is proved a state policy of development of system of pedagogical education demands close integration with all processes of reforms in the state. First of all, this operative the decision of tasks of development of system of pedagogical education taking into account modernisation and globalisation calls all over the world.

Key words: a state policy, development, pedagogical education system.

Постановка проблеми в загальному вигляді. В умовах розвитку суспільства і збільшуваних вимог до рівня освіченості громадян проблема підготовки педагогічних кадрів, здатних до ефективного вирішення професійних завдань в умовах постійних змін, стає особливо актуальною. Це, своєю чергою, актуалізує питання такої системи педагогічної освіти, що спроможна забезпечити постійне професійне зростання педагогів упродовж усього періоду активної педагогічної діяльності. Безпосередньо впливати на цей процес можна лише на основі ефективної державної політики в системі педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовне дослідження різних аспектів державної політики у сфері освіти міститься у працях багатьох науковців [2-6]. Предметом дослідження були як окремі напрямки державної політики, так і механізми державного управління у сфері освіти й науки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Утім питання формування та реалізації державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти залишається поза увагою вчених.

Формування цілей статті. Виходячи з вищесказаного, метою нашого дослідження встановлюємо визначення шляхи розв'язання завдань державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Система педагогічної освіти забезпечується відповідним порядком, основними характеристиками якого є:

– діяльнісний характер – реалізація системою (освітніми організаціями) педагогічних цілей на різних рівнях;

– соціально-педагогічний характер (спрямованість системи на вирішення завдань, пов'язаних зі здійсненням освіти з урахуванням інтересів держави, суспільства й самої особистості);

– динамічність (постійне перетворення з урахуванням зміни змісту і складу компонентів, довколишніх умов і ін.);

– відкритість (можливість взаємодії системи з довколишнім світом);

– структурність (наявність складових, їх упорядкованість і взаємозв'язок, що забезпечують стійкість, стабільність і якісну визначеність системи);

– функційність (визначення функцій, що становлять основу об'єднання елементів системи в цілісну структуру й зумовлюють відносини та зв'язок у системі);

– інтегративність (об'єднання складових системи в цілісність на основі їх взаємозалежності і взаємопроникнення) та ін.

З урахуванням вищесказаного, система педагогічної освіти може розглядатися як сукупність взаємопов'язаних компонентів, реалізація яких в єдності сприяє набуттю, поглибленню та розширенню загальної освіти, професійної компетентності, громадянської й моральної зрілості особистості.

Спираючись на такі положення, схарактеризуємо систему педагогічної освіти. Цей феномен розглядається нами як динамічна, варіативна, відкрита система, реалізація якої забезпечується державними і громадськими інститутами. Метою такої системи є створення сприятливих умов для розвитку особистості педагога в різні періоди життя. Ця мета розкривається через завдання, які умовно можна об'єднати в три групи:

1) завдання, зумовлені інтересами особистості: задоволення пізнавальних запитів і духовних потреб педагога, розвиток його здібностей за допомогою інтеграції можливостей формальної, неформальної та інформальної освіти;

2) завдання, пов'язані з інтересами суспільства: розроблення механізмів розширеного відтворення професійного й культурного потенціалу суспільства, країни; моделей збереження, розвитку і взаємозбагачення педагогічного досвіду різних національних культур на основі загальнолюдських і педагогічних цінностей;

3) завдання, що відбивають інтереси держави: створення умов для забезпечення права кожної людини на освіту впродовж усього життя [1, стаття 24]; системи державних і недержавних освітніх установ, що здійснюють підготовку, підвищення кваліфікації, перепідготовку педагогічних кадрів; сприятливих умов соціального і професійного розвитку особистості педагога.

Інтереси держави можна реалізувати через державну політику розвитку системи педагогічної освіти, яка має бути спрямована на розв'язання певної чи сукупності взаємно пов'язаних проблем. Вона мусить погоджувати інтереси, знаходити консенсус, потрібний для стабільності суспільства.

Державна політика розвитку системи педагогічної освіти сьогодні може трактуватися як певна стратегія ухвалення і практичного розв'язання завдань задля її функціонування.

Зважаючи на те, що процес формування та реалізації державної політики розвитку системи педагогічної освіти має кількісний вимір і характеристики, вона формує відповідну систему та механізм державного управління розвитком системи педагогічної освіти, оскільки спрямована на гарантування та поліпшенні якості освіти громадян.

Механізм державного управління системою педагогічної освіти становить собою складну систему, спрямовану на досягнення й реалізацію цілей державної політики в галузі педагогічної освіти, що охоплює систему органів державної влади та органів місцевого самоврядування, законодавчі, правові норми та сукупність взаємопов'язаних форм, методів, інструментів і важелів формування та використання освітніх ресурсів на основі комплексної системи індикаторів розвитку педагогічної освіти [1].

Процес розв'язання завдань державної політики розвитку системи педагогічної освіти можна уявити у вигляді певного алгоритму дій держави – починаючи з процедури її формування та закінчуючи ефективністю її реалізації (рис. 1).

Ми вважаємо, що починатися процес формування державної політики розвитку системи педагогічної освіти має з аналізу стану системи педагогічної освіти, існуючих моделей і підходів, які мають за мету обрання найбільш дієвого інструменту її формування. Серед найбільш доцільних, на нашу думку, є побудова моделей за методами регресійного аналізу, експертного оцінювання, методу групового врахування аргументів або стохастичні (ймовірнісні) моделі.

Слід зазначити, що регресійний аналіз є основним статистичним методом побудови математичних моделей об'єктів або явищ за експериментальними даними. Ці моделі пов'язують кількісні змінні –

результативні й пояснювальні (у різних сферах використовуються різні назви цих змінних: вихід, цільова, вихідна або результативна ознака, відгук, результативна, ендогенна або залежна змінна; факторні, прогнозні, екзогенні змінні, чинники, чинники-аргументи, предикатори та ін. [3].

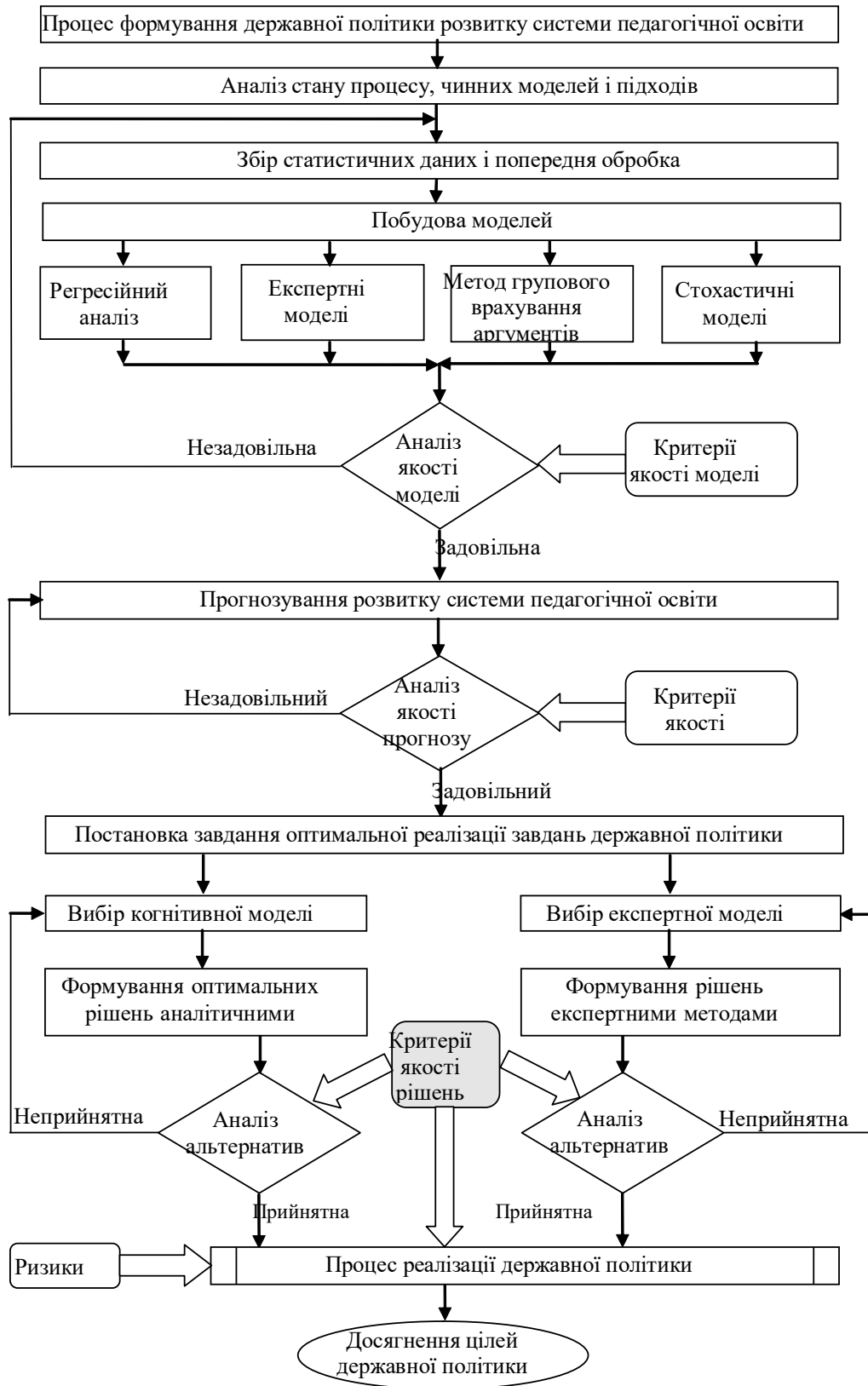

Рис. 1. Алгоритм розв'язання завдань державної політики розвитку системи педагогічної освіти

Відпрацювання векторів формування державної політики розвитку системи педагогічної освіти може здійснюватися на основі методики індивідуального експертного оцінювання й аналізу його результатів. Цей метод складається з таких послідовних трьох етапів: підготовчий, етап проведення експертних оцінок і заключний етап оброблення, аналізу та інтерпретації результатів експертизи.

Метод групового урахування аргументів застосовується в різноманітних сферах для аналізу даних і віднаходження знань, прогнозування й моделювання систем, оптимізації й розпізнавання образів. Індуктивні алгоритми цього методу дають унікальну можливість автоматично віднаходити взаємозалежності в даних, вибрати оптимальну структуру моделі чи мережі, підвищувати точність наявних алгоритмів. Цей підхід самоорганізації моделей принципово відрізняється від дедуктивних методів, що звичайно використовуються. Він заснований на індуктивних принципах – вирішення завдань засновано на переборі за зовнішнім критерієм. За допомогою перебору різних розв'язань методи індуктивного моделювання намагаються мінімізувати роль припущень автора у результатах моделювання.

У стохастичної (ймовірнісної) моделі параметри, умови функціонування й характеристики стану об'єкта, що моделюється, подані випадковими величинами й пов'язані стохастичними (випадковими, нерегулярними) залежностями, або вихідна інформація також подана випадковими величинами. Отже, характеристики стану в моделі визначаються не однозначно, а через закони розподілу їх ймовірностей. У процесі розроблення державної політики існує, навіть превалює, низка об'єктів, ситуацій, проблем тощо, що мають чіткі, заздалегідь відомі та визначені параметри. Водночас їх поведінка стає непрогнозованою під впливом випадковостей як закономірних проявів фізичного середовища. Отже, модель державної політики, заснована на ймовірнісному мисленні,

дозволяє запобігти дальшим випадковостям чи обмежити їх деструктивний ефект [4].

Найбільш суттєвим науковим результатом, що відбиває новизну й теоретичне значення державної політики розвитку системи педагогічної освіти є такий: аналіз якості моделей державної політики провадиться відповідно до розроблених критеріїв якості та на основі кількох прогнозних результатів. У разі протилежних рішень кожної моделі остаточне рішення ухвалюється, ґрунтуючись на побудованій моделі ухвалення колективного рішення. Окрім цього, отриманий результат може бути корисним підґрунтям для дальших теоретичних і практичних дій державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти.

За умови задовільної якості обраної моделі формування державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти можна переходити до процедури прогнозування результатів відповідно до критеріїв якості. При цьому слід урахувати, що завдання, які ставляться перед державною політикою, мають бути не ймовірними, а конкретними. Визначити це можна за допомогою розроблених критеріїв якості рішень.

На цьому етапі важливо обрати, за якими методами буде реалізовуватися державна політика: за допомогою формування оптимальних рішень аналітичними методами чи формування рішень експертними методами.

На нашу думку, до основної мети моделювання процесу розв'язання завдань державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти можна віднести те, що модель потрібна для того, щоб:

- дізнатися, як влаштована система педагогічної освіти, які закони її розвитку і взаємодії з державною політикою;
- навчитися управляти системою педагогічної освіти й визначити найкращі способи управління при заданих цілях і критеріях;
- прогнозувати прями й непрямі наслідки реалізації заданих способів і

форм впливу на систему педагогічної освіти.

Утім слід розуміти, що в процесі реалізації державної політики формування та реалізації державної політики в галузі педагогічної освіти можуть виникати різноманітні ризики, які ми визначаємо як можливість виникнення несприятливої ситуації або невдалого результату розвитку системи педагогічної освіти в результаті певних управлінських рішень чи дій.

До основних ризиків процесу формування та реалізації державної політики в галузі педагогічної освіти відносимо такі:

– фінансово-економічні – недофінансування, зокрема з боку регіонів, муніципалітетів, освітніх установ;

– нормативно-правові – відхилення або несвоєчасне ухвалення необхідних нормативних актів, унесення істотних змін до законопроектів і постанов, що впливають на процес формування та реалізації державної політики в галузі педагогічної освіти;

– організаційні та управлінські – недостатнє опрацювання питань, що вирішуються в межах реалізації державної політики в галузі педагогічної освіти, недостатня підготовка управлінського потенціалу, неадекватність системи моніторингу реалізації державної політики, відставання від термінів реалізації заходів;

– соціальні, пов'язані з опором населення, професійної громадськості та політичних партій і рухів цілям і реалізації державної політики в галузі педагогічної освіти.

Аналіз державної політики в галузі освіти засвідчив, що на процес формування та реалізації державної політики розвитку системи педагогічної освіти найбільш істотний вплив можуть чинити такі види ризиків:

– нестабільність законодавства й поточної соціально-економічної ситуації в державі;

– невизначеність політичної ситуації, ризик несприятливих соціально-економічних змін у країні та окремих регіонах;

– коливання ринкової кон'юнктури у сфері освітніх послуг (маркетингові ризики);

– невизначеність цілей, інтересів і поведінки об'єктів та суб'єктів державної політики в галузі педагогічної освіти (соціальні ризики) і т. ін.

Отже, можна стверджувати, що досягнення цілей державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти безпосередньо залежить від ефективності обраних інструментів її формування й реалізації та досконалого механізму державного управління. Удосконалення механізму державного управління в системі педагогічної освіти має відбуватися шляхом реалізації наявного національного інтелектуально-освітнього потенціалу. Подолання сучасних кризових явищ можливе лише за умови розвитку держави на інноваційній основі, активного використання вітчизняного науково-технічного потенціалу для продукування й упровадження інновацій. Галузь освіти має перетворитися на важіль не тільки соціально-економічного, а й інноваційного розвитку України. Освіта, наука та інновації мають відігравати дедалі більшу роль у розвитку держави, у забезпеченні потреб суспільства та підвищення якості життя людей [6].

Висновки з даного дослідження. Отже, зважаючи на зміни, що відбуваються сьогодні в суспільстві, перед системою педагогічної освіти виникають нові завдання, які вимагають негайного вирішення.

1. Змістовні. Слід визначитися з принципово новою моделлю педагога в межах тих можливостей, які наразі з'являються. Варто сформулювати вимоги до результатів навчання, обговорити на координаційній раді й зафіксувати їх у зразкових освітніх програмах і стандартах нового покоління. Вочевидь, що в силу різноманітності діяльнісних позицій тут не може бути повної уніфікації. Утім на рівні загальних компетенцій і для профілів на рівні професійних такі вимоги мають бути визначені. Також має бути розроблений інструментарій їх формування та оцінювання.

Ще одним важливим питанням є розроблення та актуалізація освітніх програм з урахуванням вимог професійних стандартів. Тут потрібно вирішити такі завдання: розроблення й уведення в дію стандартів нового покоління; забезпечення високих вимог до якості підготовки, включаючи вимоги до абітурієнтів (застосування вхідного тестування, коуч-методів); розвиток моделі педагогічної магістратури на основі позитивного зарубіжного досвіду; тиражування практик на основі мереж і мережевих програм, залучення вишів-учасників; масштабування й тиражування результатів; створення мережевих модульних освітніх програм за різними педагогічними профілями.

2. Організаційні. Необхідним є організаційне рішення функціонування педагогічної школи у складі багатопрофільного сучасного університету. Питання формування освітніх треків для студентів і формування гнучких освітніх програм не є тривіальними, особливо з урахуванням навчання в межах широких стандартів. Глобальним організаційним завданням є залучення до проекту всіх університетів, у яких реалізуються програми педагогічної спрямованості. Важливо, щоб вже отримані результати і ті, які будуть реалізовані в межах оперативного втручання, були доступні як студентам, так і чинним педагогам.

3. Стратегічні. Державна політика розвитку системи педагогічної освіти потребує тісної інтеграції з усіма процесами реформ в державі. Насамперед це оперативне вирішення завдань розвитку системи педагогічної освіти з урахуванням викликів модернізації та глобалізації в усьому світі.

Перспективи подальших розвідок. Такий стан речей потребує дальших розвідок у площині оцінювання ефективності державного управління в галузі педагогічної освіти на сучасному етапі та розроблення дієвого механізму формування й реалізації державної політики щодо розвитку системи педагогічної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України [Електронний ресурс] Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. – URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 22.08.2019)
2. Філіппова В. Д. Термінологічний аналіз сутності механізму державного управління системою педагогічної освіти. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. 2014. Вип. 2. С. 148-157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvamu_upravl_2014_2_18. (дата звернення 20.08.2019)
3. Ферстер Э., Ренц Б. Методы корреляционного и регрессионного анализа. Финансы и статистика. 1983. 304 с.
4. Деля О. В. Фізичне середовище державної політики: теоретичний аналіз. Теорія та практика державного управління 4(59)/2017. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-4/doc/1/01.pdf> (дата звернення 12.09.2019)
5. Філіппова В. Д. Управління ризиками в процесі формування та реалізації державної політики в галузі педагогічної освіти Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2016. № 2. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2016_2/11.pdf (дата звернення 15.09.2019)
6. Майстро С., Майстро Р. Напрями удосконалення механізму державного управління у сфері освіти і науки в контексті необхідності інноваційного розвитку України Державне будівництво. № 1. 2018. URL: http://91.234.43.156/bitstream/123456789/7850/1/2_2.pdf (дата звернення 21.09.2019)

Statement of the problem. In the conditions of development of a society and growing requirements to level of erudition of citizens the problem of preparation of the pedagogical shots capable to effective decision of professional tasks in the conditions of constant changes, becomes especially actual. It, in turn, staticizes a question of such system of pedagogical education which is capable to provide constant professional growth of teachers during all period of active pedagogical activity. Directly to influence this process probably only on the basis of an effective state policy in pedagogical education system.

Urgency. Careful research of various aspects of a state policy in an education sphere is contained in works of many scientists. An object of research were both separate directions of a state policy, and public administration mechanisms in an education sphere and sciences.

The purpose of the article. However, questions of forming and realisation of a state policy of development of system of pedagogical education remains

without attention. Proceeding from the aforesaid, the purpose of our research is ways of the decision of tasks of a state policy of development of system of pedagogical education.

Summary. The pedagogical education system can be considered as set of the interconnected components which realisation in unity promotes acquisition, deepening and expansion of the general education, professional competence, a civil and moral maturity of the person.

Leaning against the given positions, we will characterise pedagogical education system. The given phenomenon is considered by us as dynamic, вариативная, the open system, which realisation is provided with the state and public institutes. The purpose of the given system is creation of favorable conditions for development of the person of the teacher during the different periods of life. The given purpose reveals in tasks which can be united in three groups: the tasks caused by interests of the person - satisfactions of informative inquiries and spiritual needs of the teacher, development of its capabilities by means of integration of possibilities formal, informal and інформального formations; the tasks connected with interests of a society - development of mechanisms of the expanded reproduction of professional and cultural potential of a society, the country; models of preserving, development and взаимообогащення pedagogical experience of various national cultures on the basis of universal and pedagogical values; the tasks reflecting interests of the state - creation of conditions for provision of the right of each person on formation during all life; systems of the state and not state educational institutions performing preparation, improvement of professional skill, retraining of pedagogical shots; favorable conditions of social and professional development of the person of the teacher.

Interests of the state can be implemented through State policy of development of system of pedagogical education which should be directed on the decision specified or sets of the interconnected problems. It urged to agree with interests, to find a consensus necessary for stability of a society. State policy of

development of system of pedagogical education can be treated today as certain strategy of accepting and practical decisions of tasks for its functioning.

The mechanism of public administration by pedagogical education system represents the difficult system directed on achievement and realisation of the purposes of a state policy in the field of pedagogical education, covering system of public authorities and local self-government, legislative, legal and set of the interconnected forms, methods, tools and levers of forming and use of educational resources on the basis of complex system of indicators of development of pedagogical education. It is possible to present process of the decision of tasks of a state policy of development of system of pedagogical education in the form of certain algorithm of actions of the state: since procedure of its forming and finishing efficiency of realization.

Conclusion and outcomes. Despite changes which occur today in a society, before pedagogical education system there are new tasks which demand immediate the decision: substantial, organizational, strategic.

State policy of development of system of pedagogical education demands close integration with all processes of reforms in the state. First of all, this operative the decision of tasks of development of system of pedagogical education taking into account modernisation and globalisation calls all over the world.

Such state of affairs demands the further researches in a plane of an estimation of efficiency of public administration in the field of pedagogical education at the present stage and developments of the effective mechanism of forming and realisation of a state policy of development of system of pedagogical education.